

проф. др **Предраг Пузовић**
Православни богословски факултет
Катедра за историју Српске Цркве
Београд

Међуфакултетски екуменски симпозијуми од 1974. до 1990. године

Иницијатива за одржавање међуфакултетских екуменских симпозијума* према писању *Гласа Концила*, потекла је од Већа за екуменизам Бискупске конференције Југославије, којим је председавао мариборски бискуп др Максимилијан Држечник.² Идеја је реализована почетком 1974. године.³ Организатори ових симпозиона били су наизменично три богословска факултета: Римокатолички богословски факултет из Љубљане/Марибора, Римокатолички богословски факултет из Загреба и Православни богословски факултет Српске православне цркве из Београда. Симпозијуми су се одржавали сваке друге године. Поред професора и студената ова три факултета симпозијумима су присуствовали као гости представници православних богословија, римокатоличких високих богословских школа, исусовачког философско-теолошког института из Загреба, македонске православне богословије из Скопља и други гости. На првом Симпозијуму било је 70 а на неким и до 120 учесника. Укупно је одржано девет међуфакултетских екуменских симпозијума.

Први помен о симпозијумима налазимо у записнику седница Савета Богословског факултета СПЦ од 24. јануара 1974. године. На седници је проф. др Чедомир Драшковић обавестио Савет о намери Римокатоличког богословског факултета из Љубљане да у септембру 1974. године организује богословски симпозијум.⁴ Шест месеци касније, на седници Савета 6. јуна исте године, на молбу декана проф. др Чедомир Драшковић саопштио је детаљније податке о организовању првог богословског симпозијума. Планиран је да се одржи у Марибору од 23. до 26. септембра 1974. године. Тема би била пасторално богословска: *О Светим тајнама особито о Светој Евхаристији*. Договорено је да учествује по десет представника са сваког факултета са по три предавања. После ових информација прихватили су се да предавања припреме: др Чедомир Драшковић, др Стојан Гошевић и др Атанасије Јевтић. Савет је прихватио извештај и одобрио учешће професорима на симпозијуму с тим да се затражи одобрење и од Светог архијерејског синода.⁵

Симпозијум је одржан у предвиђено време у просторијама љубљанског богословског факултета у Марибору. Највише заслуге за организовање Симпозијум-

*¹ Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 149037А („Српска теологија у 20. веку“), који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

² Ecumenski simpozij u Mariboru, *Glas Koncila*, god. XIII, br. 20 (290), Zagreb 6. listopada 1974, 3. (У даљем тексту *Glas Koncila*)

³ Prvi ekumenski simpozij Pravoslavnih i Katoličkih teologa iz Jugoslavije, AKSA, informativni bilten za koncilski istraživanja, dokumentaciju i informacije, *Kršćanska sadašnjost*, 39 (231), Zagreb 27. IX 1974, 2. (У даљем тексту AKSA)

⁴ Записник седница Савета Богословског факултета 1967-1981, стр. 208-209.

⁵ Исто, 215-216.

ма припадају професору љубљанског богословског факултета у Марибору др Станку Јанежичу. Поред декана и професора сва три факултета и представника студената, симпозијуму су присуствовали и представници већине православних и римокатоличких теолошких школа. Од православних богословских школа били су представници богословија из Сремских Карловаца, Призрена и Београда. На симпозијуму су били и представници македонске православне богословије из Скопља. Од римокатоличких теолошких школа били су представници из Ријеке, Сплита, Макарске, Ђакова и исусовачког философско-теолошког института из Загреба. Испред Евангелистичке црквене заједнице у Словенији био је присутан пастор Густав Скалич. Раду симпозијума присуствовао је и мариборски бискуп др Максимилијан Држечник.⁶

Предавања су одржали: проф. др Франц Перко, Љубљана: *Значење сакрамената за раст Цркве*; проф. др Шаги-Бунић, Загреб: *О улози и важности Духа Светога у сакраментима у Цркви*; проф. др Јосип Турчиновић, Загреб: *О крсту као прикључењу отајственом Тијелу Христову*; проф. др Адалберт Ребић, Загреб: *Улога Евхаристије у првој Цркви*; проф. др Атанасије Јевтић, Београд: *Евхаристија у животу и историји источне Цркве*; проф. др Стојан Гошевић, Београд: *Евхаристија изграђује Христову Цркву*; проф. др Антон Стрле, Љубљана: *О Евхаристији у развоју западне Цркве*; проф. др Чедомир Драшковић, Београд: *Пасторални значај Евхаристије у Цркви данас*; проф. др Томислав Иванчић, Загреб: *Евхаристија и жупна заједница*; бискуп др Векослав Грмич, професор љубљанског богословског факултета: *Евхаристија ин ознањевање*. Предавачи су држали предавања сваки на свом језику. Након сваког предавања следила је дискусија. Предавања су по мишљењу учесника била на високом нивоу. У закључку проф. др Чедомир Драшковић, декан Православног богословског факултета у Београду, рекао је: “Посматрајући симпозијум као целину као и изабрану тематику мислим да је озбиљан и да се не требамо постидети”.

Учесници су се сложили да би са оваквим симпозијумима требало наставити. Такође су се сложили да домаћин следећег буде Римокатолички богословски факултет у Љубљани. Изабран је организациони одбор у који су ушли: проф. др Чедомир Драшковић, проф. др Димитрије Димитријевић – из Београда; проф. др Франц Перко, проф. др Станко Јанежич – из Словеније; проф. др Томислав Шаги-Бунић, проф. др Јосип Турчиновић – из Загреба.

Током трајања симпозијума учесници су посетили прву новосаграђену цркву после рата у Марибору, посвећену словенским апостолима Тирилу и Методију, затим древно маријанско светилиште Птујска Гора, стари град Птуј.

На крају симпозијума учеснике је поздравио домаћин бискуп др Максимилијан Држечник, који је учесницима поклатио тек изашло екуменско словенско издање Светог писма. Бискуп је изразио задовољство што је симпозијум успео и што је „клима братске љубави била видљива“.⁷

О овом симпозијуму било је речи на седници Савета Богословског факултета у Београду 23. јануара 1975. године. У записнику се констатује да су представници нашег факултета учествовали на симпозијуму у Марибору, али некомплетни. Није наведено ко и зашто није учествовао.⁸

⁶ AKSA, 2; Glas Koncila, 3.

⁷ Исто, 2-3; Исто, 3 и 17.

⁸ Записник седница Савета Богословског факултета 1967-1981, 221.

Други међуфакултетски екуменски симпозијум организовао је Римокатолички богословски факултет из Загреба а не Римокатолички богословски факултет из Љубљане како је било договорено на завршетку Првог међуфакултетског екуменског симпозијума. Тим поводом је Римокатолички богословски факултет из Загреба обавестио 15. јуна 1976. године Свети архијерејски синод да ће се од 21. до 23. септембра исте године одржати у Ловрану код Ријеке Други међуфакултетски екуменски симпозијум са општом темом *Евангелизација у нашем простору и времену*, на коме ће др Чедомир Драшковић, хонорарни професор Православног богословског факултета у Београду, одржати предавање *Феноменологија евангелизације код православних хришћана на нашем тлу*. Шест дана касније је и Деканат Православног богословског факултета такође обавестио Свети архијерејски синод о одржавању симпозијума и да ће на њему проф. др Чедомир Драшковић одржати једно предавање.⁹

Размотривши ове дописе Свети архијерејски синод је одлучио да захвали Римокатоличком богословском факултету у Загребу на обавештењу о одржавању Другог екуменског симпозијума. Што се тиче дописа Православног богословског факултета у Београду одлука Светог архијерејског синода гласи: „Узимајући на знање извештај Деканата богословског факултета у Београду, о одржавању овог Симпозијума, Свети архијерејски синод осећа потребу да Деканату достави ради упоређења закључак обавештења Богословског факултета у Загребу, с препоруком да се прочита у седници факултетског савета“.¹⁰ Допис Светог архијерејског синода прочитан је на седници Савета Православног богословског факултета 4. септембра 1976. године. Том приликом је декан детаљније упознао Савет са одржавањем Другог међуфакултетског екуменског симпозијума и обавестио Савет да је наш факултет позван да учествује.¹¹

Симпозијум је одржан у Ловрану код Ријеке од 21. до 23. септембра 1976. године. У име Богословског факултета СПЦ било је присутно шест професора, секретар факултета и четири студента. У име богословског факултета у Љубљани-Марибору учествовало је седам професора и четири студента; од стране богословског факултета у Загребу учествовало је седам професора, секретар факултета и четири студента.

На овом симпозијуму од православних богословских школа били су присутни представници богословије из Призрена као и богословије из Скопља. Римокатоличке високе богословске школе имале су представнике из: Ђакова, Сарајева, Сплита, Макарске, Трста, Ријеке и философско-геолошког института из Загреба. Испред протестанске заједнице симпозијуму су присуствовали г. П. Кузмић из Загреба и П. Андрашик из Новог Сада. Рад симпозијума су пратили домаћи ријечки надбискуп Јосип Павлишић, члан Пословног одбора БКЈ, мариборски бискуп др Максимилијан Држечник и његов помоћни бискуп др Векослав Грмич. Било је око 80 учесника.¹²

На почетку симпозијума учеснике је поздравио домаћи надбискуп Јосип

⁹ Архив Православног богословског факултета 21. јун 1976, бр. 842.

¹⁰ Син. бр. 1403 и 1421/ зап. 358, 25. јун 1976.

¹¹ Записник седница Савета Богословског факултета 1967-1981, 267.

¹² П. Међуфакултетски екуменски симпозијум у Ловрану од 21. до 23. IX 1976, *napor okrunjen uspjehom*, *Glas Koncila*, год. XV, бр. 20 (340), Загреб 10. listopada 1975, 5.

Павлишић, затим бискуп др Максимилијан Држечник, председник екуменског већа БКЈ. Прочитани су и поздравни телеграми Светог архијерејског синода СПЦ и председника БК др Фрање Кухарића. Првог дана су саопштили реферате др Чедомир Драшковић с Богословског факултета СПЦ у Београду на тему *Евангелизација и њени феномени код православних*, др Т. Шаги-Бунић и др Јосип Турчиновић с Богословског факултета у Загребу *Феноменологија евангелизације код католичких хришћана на нашем тлу*. У дискусији је посебна пажња посвећена крсној слави као важном облику евангелизације у Православној Цркви.¹³

Другог дана реферате су саопштили професори љубљанског богословског факултета др Валтер Дермота на тему *Погодности и тешкоће савремене евангелизације, психолошко-социјални вид* и др Векослав Грмич *Погодности и тешкоће савремене евангелизације, пасторално-теолошки вид*.

Домаћин надбискуп Павлишић је 22. септембра приредио пријем за учеснике симпозијума а 23. септембра учесници су са домаћином надбискупом Павлишићем посетили истарско село Берам, где су разгледали цркву Св. Богородице из 15. века а затим су посетили Еуфразијеву базилику у Поречу из 6. века. Овде је учеснике симпозијума дочекао бискуп Драгутин Нежић, и у бискупској палати приредио пријем. У Поречу се учесницима симпозијума обратио надбискуп Павлишић, истакавши у свом говору незамењиву важност теолошког рада у Цркви, посебно на екуменском подручју.¹⁴

На крају је уследило заједничко саопштење у коме учесници симпозијума оцењују саму чињеницу поновног сусрета професора и студената теологије три факултета и тродневни интензиван заједнички рад као прворазредан екуменски догађај.

„Присутни сматрају да је разматрана тема била од великог међуконфесионалног значења и са задовољством констатују да је њезина разрада била за све информативна, дијалогски отворена, искрена и интензивна, у чему препознају знатан екуменски корак напријед.

У истом смислу оцењују као охрабрујућу чињеницу како висок број судионика тако и њихово активно суделовање у раду симпозија. Једнако их весели и активна присутност представника богословских школа изван трију факултета, екуменских радника, новинара и других гостију. Не мању радост им је пружила екуменска отвореност, изузетно срдачан и топао пријем домаћина Надбискупије ријечке на челу с метрополитом монс. Јосипом Павлишићем и стална присутност бискупа мариборског, председника Екуменског вијећа БКЈ, монс. Максимилијана Држечника.“

Што се тиче предавања констатовано је да су „прва два предавања изнијела феноменологију евангелизације у нашем времену и простору, а друга два су тражила циљеве и конкретне путеве за непосредно евангелизирање у нашим увјетима.“

Из богате дискусије искристалисала су се два аспекта у вези са евангелизацијом и то:

„Једни су желели што јасније себи посвјетити што је то евангелизација, који су њени садржаји и циљеви, док је друге заокупљало у првом реду питање којим се начинима и средствима може што ефикасније у нас данас провести евангелизација...“

¹³ Исто, 5; Održan II međufakultetski ekumenski simpozij, AKSA, informativni bilten, sentar za istraživanja, dokumentaciju i informacije, *Kršćanska sadašnjost*, br. 38 (334), Zagreb 24. IX 1976, 2.

¹⁴ Исто. Рајко Љ. Недић, Други међуфакултетски екуменски симпозијум у Ловрану, *Весник*, Орган главног савеза удруженог православног свештенства СФР Југославије, год. XXVIII, бр. 638, Београд 1976, 4.

Прво од ова два мишљења „изражено у предавањима и дискусијама, наглашавало је да хришћанска црквена евангелизација није и не смије бити само вјештина и техника говорења, или пропагирања, или саопћавања једног система идеја или једне идеологије. Евангелизација такођер није наметање људима, владање њима или поробљавање човјека. Она није ни придобивање (прозелитизирање) за своју црквену заједницу. Него је евангелизација проповиједање и свједочење добре и радосне вијести – Еванђеља – да је Бог, творца свијета и човјека, послао у свијет Сина својега да спаси свијет; радосна вијест спасења да је сам Бог постао човјек као и ми да спаси човјека и сједини га с Богом живим и истинитим, који је једина пуноћа и аутентичност човјека. Евангелизација је, зато, проповиједање и свједочење ријечју, дјелом и животом, у Духу и сили Божијој, да се Бог открио и јавио свијету у особној Ријечи својој, Исусу Христу, утјеловљеноме, распетоме и ускрсленом Спаситељу свијета и човјека, и да је у истом циљу послао нама Духа свога Светога који нас сједињује у заједницу и братство синова Божијих у Сину Божијем. Из овога је јасно да је евангелизација једно с дјелом Христовим, јер је он у ствари први и стално присутни евангелизатор.

Црквена евангелизација у свијету означава, показује и даје људима не само ново сазнање, него и нови пут и живот за њихов улазак у егзистенцијалну, особну повезаност и заједницу с Исусом Христом у Духу Светоме, заједницу живота у Христу која је већ овдје и сада судјеловање у заједништву живота Пресветога Тројства: Оца, Сина и Светога Духа. Ово практички значи да циљ евангелизације јест обраћење као стварно ослобођење и спасење човјека. Обраћење и покајање од свих мртвих дјела, гријеха и зла к Богу живом и истинитом, и ослобођење вјером, љубављу и силом Божијом од сваког робовања власти гријеха, смрти и ђавола, те улазак у царство слободе синова Божијих, царство аутентичног и вјечног живота у Богу које се на земљи појављује и антиципира у Цркви.“ Наглашено је да евангелизација подразумјева и укључује и особу евангелизатора било да је он клирик или лаик „да они буду вјерни (вјеродостојни) свједоци онога што проповједају и свједоче. Она укључује и црквену заједницу као заједницу стварно евангелизираних. При томе је наглашено да црквена заједница не евангелизира само ријечима, проповиједањем, него и својим заједничким животом у љубави, својим богослужјем, својим милосним молитвама и сакраментима, и прије свега својом еухаристијом.“ Даље се истиче да је евангелизација „трајан рад на спасењу, потпуном ослобођењу, посвећењу и усвршавању човјека до његове пунине и аутентичности у Христу. Исто тако она значи и рад на ослобођењу, истинском хуманизирању и преображењу целокупног човјекова живота како личног тако и друштвеног, културног тј. рад на спасењу свега свијета, рад на остваривању царства Божијега. Према томе, циљ евангелизације не може бити друкчији ни мањи од онога крајњег циља Цркве: спасење, ослобођење, прослављење и побожанствењење човека и свијета у Христу Духом Светим на славу Бога Оца, у чему и јест крајња сврха свијета и човјека.“

На крају је формулисано неколико питања у вези са евангелизацијом на која треба сви да траже одговоре и то:

- „– Којим критеријима разликовати релативно и апсолутно, божанско и људско, садржај и повјесне облике у хришћанској традицији?
- Докле посувременење значи вјерност традицији?
- Који је однос између народне побожности и теологије?
- Како схватљиво говорити о Богу на излазу из руралне у индустријско-техничку цивилизацију?
- Колико у сувременом свијету евангелизирати значи истодобно конкретнo се ангажирати за ослобођење људи?
- На међуконфесионалном плану, који је домашај исповједаних истина у размјеру с нашем афективном дефинираношћу?
- Које еклезијално значење има обитељ као евангелизаторско мјесто?

–Колико наше теолошке школе доиста формирају евангелизаторе?¹⁵
Договорено је да следећи симпозијум кроз две године организује Православни богословски факултет СПЦ из Београда.¹⁶

Пошто су претходна два симпозијума организовали римокатолички богословски факултети из Љубљане и Загреба организација трећег симпозијума припала је Богословском факултету СПЦ из Београда. О овоме је обавестио Савет проф. др Чедомир Драшковић на седници 8. октобра 1977. године. По проф. Драшковићу планирано је да се симпозијум одржи у септембру 1978. године. Општа тема је *Црква у савременом свету*. Реферате би по проф. Драшковићу требало да саопште бискуп В. Грмич, проф. Т. Шаги Бунић и проф. Д. Димитријевић. Предвиђени су кореферати за сваку тему или на неку тему која се са њима додирује. Савет је примио на знање извештај проф. Ч. Драшковића и умолио га да и даље учествује у организацији симпозијума у сарадњи с професорима Стојаном Гошевићем и Димитријем Калезићем и да обавештава Савет о предузетим корацима. Савет је одлучио да се о овоме обавести Свети архијерејски синод и верска комисија СР Србије. Тим поводом комисију СР Србије ће посетити професори: Лазар Милин, Чедомир Драшковић и Димитрије Димитријевић.¹⁷

Извршавајући одлуку Савета Деканат Богословског факултета обратио се дописом Светом архијерејском синоду 19. октобра и 22. новембра 1977. године с молбом да одобри Факултету да у септембру 1978. године организује трећи екуменски симпозијум на тему *Црква у савременом свету*. Симпозијум би трајао три дана у месту које се накнадно одреди, трошкове ће сносити организатор, као и у претходна два, за око 80 лица. С тим у вези Деканат је молио да му се додели материјална помоћ у износу од 66. 821, 60 динара.¹⁸

Свети архијерејски синод је молбу Деканата Богословског факултета упутио Светом архијерејском сабору на разматрање, који је 31. маја 1978. године донео следећу одлуку: „Начелно се одобрава Богословском факултету Српске православне цркве у Београду, да у месецу септембру 1978. године, може организовати Трећи екуменски симпозијум у Београду.“¹⁹

Трећи међуфакултетски екуменски симпозијум одржан је у Аранђеловцу од 12. до 15. октобра 1978. године. Општа тема је била *Црква у савременом свету*. Поред домаћина епископа шумадијског др Саве (Вуковића), представника трију богословских факултета, представника православних богословија и виших римокатоличких богословских школа симпозијуму су присуствовали представници Богословског факултета Македонске православне цркве из Скопља, протестанског Теолошког факултета Матија Влачић Илић из Загреба, Исламског теолошког факултета из Сарајева, бискуп Словачке евангелистичке Цркве у СФРЈ др Струхарик, председник Савеза баптистичких вјерских општина у СФРЈ др Ј. Хорак, мариборски бискуп др В. Грмич и председник Исламске верске заједнице др Смаиловић.

Симпозијум је започео рад богослужењем у месној цркви у Аранђеловцу. Присутне је поздравио еп. Сава, др Чедомир Драшковић, декан Богословског фа-

¹⁵ Prioćenje o radu II međufakultetskog ekumenskog simpozija u Lovranu, *Glas Koncila*, god. XV, br. 20 (340), Zagreb 10. listopada 1976, 5.

¹⁶ Održan II međufakultetski ekumenski simpozij, *AKSA*, 38 (334), Zagreb 24. IX 1976, 3.

¹⁷ Записник седница Савета Богословског факултета 1967-1981, 296.

¹⁸ Син. бр. 2679/зап. 703, 1977.

¹⁹ АС бр. 42/ зап. 46, 31. мај 1978; Записник седница Богословског факултета 1967-1981, 312-313.

култета СПЦ у Београду, бискуп др В. Грмич и др Струхарик, бискуп Словачке евангелистичке цркве. Др Ч. Драшковић је прочитао поздравни телеграм надбискупа ријечно-сењског Јосипа Павлишића, домаћина претходног симпозијума.

Први дан пре подне одржао је предавање бискуп др Вјекослав Грмич, Љубљана-Марибор, на тему *Хришћанско схватање јединства и међусобна зависност човека и света*. Уследили су кореферати: А. Бенвин, Ријека: *Свет као адресат деловања Цркве*; Ј. Рајхман, Марибор: *Свет на делатном подручју Цркве*; Ј. Баришић, Сплит и Ф. Племениташ, Марибор: *Појам света у Библији и теологији*; В. Дермота, Љубљана: *Битне компоненте слободног света као човековог духовног завичаја*; А. Јевтић, Београд: *Хришћанска антопологија и социологија*; Д. Калезић, Београд: *Саборност и екуменизам*; Р. Валенчић, Љубљана: *Човек и свет – хришћанска антропологија*.

После подне предавање је одржао др Димитрије Димитријевић, Београд, на тему *Хришћанин у два света*. На овој реферат саопштили су кореферате: А. Надрах, Љубљана: *Непрекидно обнављање цркве и ревивисценција*; А. Бенвин, Ријека и Ф. Перко, Љубљана: *Како свет детерминише Цркву*; А. Јевтић, Београд: *Есхатолошка димензија присуства Цркве у свету*; Д. Калезић, Београд: *Хришћанско схватање човека*; Ч. Драшковић, Београд: *Два изражаја црквене политике*;

Други дан одржао је предавање др Томислав Шаги-Буних, Загреб, на тему *Екуменски покрет и токови у савременом свету*. На овај реферат поднета су два кореферата и то: С. Јанежич, Марибор: *Обнова Цркве и екуменски напори за хришћанско јединство* и Т. Митревски, Скопље: *Спасоносна и екуменска улога Цркве у савременом свету*. После реферата и кореферата следила је дискусија.

Учесници симпозијума констатовали су „своју сагласност да се питање основне теме ‘Црква у савременом свету’ и уопште питање односа Цркве према свету треба схватити у ширем контексту Божјег откривења у свету кроз Христово оваплоћење, крст и васкрсење и кроз послање Духа Божјег, чиме је и основана Црква и постављена у овом свету. Јер ‘Бог је тако заволео свет да је Сина свога Јединороднога дао и послао у свет да спасе свет’ (Јов. 3, 16). Отуда однос Цркве према свету није и не сме бити никако дуалистички, јер је свет творевина Божја и зато увек у принципу позитивно оцењен и прихваћен од Цркве, увек за Цркву онтолошки добар, јер је дело доброте и љубави Божје и назначен да постане Дом Божји за обиталиште свих људи као синова Божјих и браће међу собом.“

На крају учесници су се сложили да следећи симпозијум организује Римокатолички богословски факултет из Љубљане и да тема буде *Духовни живот на нашем тлу*. Предложено је другим радницима у Цркви да у оквиру своје делатности и надлежности (као што су нпр. паства, катихеза, штампа, харитативна делатност и сл.) покрену овакве иницијативе зближавања и сарадње.

Последњег дана учесници симпозијума посетили су Тополу, Оплепац, Крагујевац, спомен-гробље у Шумарицама и манастир Каленић.²⁰

Четврти међуфакултетски екуменски симпозијум, како је предвиђено, организовао је Римокатолички богословски факултет у Љубљани од 22. до 23. септембра 1980. У припреми овог симпозиона од професора нашег факултета уче-

²⁰ Трећи екуменски симпозијум у Аранђеловцу, *Весник*, Орган савеза удруженог православног свештенства СФРЈ, год. XXX, бр. 662, Београд 1978, 3; Раде Новаковић, Из Српске цркве, *Православна мисао*, год. XXI, св. 25, Београд 1978, 164; III. међуфакултетски екуменски симпозиј, *Glas Koncila*, год. XVII, br. 21, Zagreb 22. listopada 1978, 4 i 12.

ствовали су др Чедомир Драшковић, др Димитрије Калезић и др Атанасије Јевтић. Општа тема *Духовни живот на нашем тлу* одређена је на трећем симпосиону у Аранђеловцу.

О овом симпосијуму било је речи на седници Савета нашег факултета 7. новембра 1979. године. Предложене су теме које би наши професори требало да обраде и то: *Утицај садашње теологије на духовни живот у Српској цркви; Духовно догађање у верном народу; Одјек хришћанске духовности у уметности; Одјек хришћанске духовности у савременој литератури; Утицај наше друштвене стварности на духовну ситуацију верних; Савремена духовност у нашој Цркви; Народна побожност; Светосавље*. Последње три теме биле би обрађене као кратки реферати. Замољени су професори да одаберу неку од предложених тема.²¹

Проф. Франц Перко писмом од 16. маја 1980. обавештава Деканат Богословског факултета у Београду да ће симпосијум у Љубљани бити одржан од 23. до 26. септембра и да је општа тема одређена у Аранђеловцу *Духовни живот на нашем тлу – екуменско проучавање духовне стварности хришћанства на тлу Југославије данас*, са три главна реферата. Уз сваки реферат биће кореферат. Перко моли да га обавесте ако је дошло до измене предавача и кореферената. Писмо је прочитано на седници Савета 9. јуна 1980. На овој седници је одлучено да у име нашег факултета главни реферат поднесе др Атанасије Јевтић а кореферате: др Димитрије Калезић, др Прибислав Симић и др Амфилохије Радовић. Савет је одлучио да умоли јереја Драгана Милина, асистента, протојереја Божидара Мијача и јереја Митра Миловановића, дипломираног теолога, да обраде неку од тема одређених за кореферате.²²

Симпосијум је почео са радом 23. септембра у 9 часова у великој дворани богословског факултета у Љубљани. Учеснике су поздравили декани трију факултета, надбискуп љубљански Алојзиј Шуштар, надбискуп београдски Алојзиј Турк, председник Екуменске комисије при БКЈ, проф. Трајан Митревски у име скопског богословског факултета, секретар Савеза удруженог православног свештенства Југославије Станислав Митровић.²³

Поздравне телеграме упутили су: председник Бискупске конференције Југославије др Фрањо Кухарић, надбискуп загребачки; рјечки надбискуп Јосип Павлишић; епископ лепавински Јован (Павловић), администратор Загребачке православне митрополије; др Јурај Струхарик, епископ Словачке евангелистичке цркве; продекан Православног богословског факултета из Београда др Благота Гардашевић и Антон Корен, са Русикума у Риму.

Учесници симпосијума упутили су поздравне телеграме патријарху Српском Герману, др Фрањи Кухарићу, надбискупу загребачком, митрополиту скопском Доситеју, кардиналу Јану Вилебрандсу, председнику Секретаријата за унапређење хришћанског јединства, XXI конференцији УНЕСКО-а која се одржавала у Београду и председнику Савезне комисије за односе с верским заједницама др Александру Фири.

На симпосијуму је узело учешћа око 100 учесника. Осим професора и студената трију факултета учеће су узели надбискуп београдски Алојзиј Турк, мари-

²¹ Записник седница Богословског факултета 1967-1981, 334-335.

²² Исто, 361-362.

²³ Ekumenski simpozij u Ljubljani, AKSA, br. 39 (542), Zagreb 26. IX 1980, 4-5.

борски бискуп Векослав Грмич, представници Богословског факултета из Скопља, Библијског института Пентекостне цркве из Загреба, Философско-теолошког института Друштво исусоваца из Загреба, високих теолошких католичких школа из Ђакова, Макарске, Ријеке, Сплита, Сарајева, православних богословија из Београда и Призрена и више екуменских јавних радника, новинара и гостију.

Први реферат одржао је професор београдског богословског факултета др Атанасије Јевтић под насловом *Основне карактеристике духовног живота код православних Срба*. Реферат је употпуњен кратким корефератима: др Прибислав Симић: *Одјек хришћанске духовности у уметности*; др Димитрије Калезић: *Одјек хришћанске духовности у савременој литератури*; др Амфилохије Радовић: *Светосавље*; јереј Митар Миловановић: *Богомољачки покајнички покрет код нас*; протојереј Божидар Мијач: *Крсна слава као средство пастирског деловања у Српској православној цркви*.

Другог дана реферат је одржао проф. др Томислав Шаги-Бунић – *Оцрт профила духовног живота католичког хришћанства у хрватском народу*. Уследило је дванаест кореферата: др Бонаветура Дуда: *Зрачење божјињог мистерија у духовном животу међу Хрватима*; др Јосип Крибл: *Утицај Берђајева на духовну оријентацију код нас*; др Адалберт Ребић: *Старозаветни свеци у побожности хрватског народа*; др Томислав Иванчић: *Перспективе хришћанске вере у нашем атеистичком амбијенту*; др Емануел Хошко: *Улога фрањевачког Трећег реда у хришћанској духовности у хрватском народу*; др Владимир Загорац: *Народна религиозност као елемент духовности у хрватском народу*; др Јурај Коларић: *Улога кајкавских молитвеника за духовност верника у Северној Хрватској*; др Предраг Белић: *Како је побожност срцу Исусову обликовала духовни живот хрватских католика (XVIII- XX в.)*; др Предраг Белић: *Утицај Маријиних конгрегација на хрватску духовност (XVII-XX в.)*; др Антон Бенвин: *Неке специфичности хришћанске духовности у хрватским глагољашким крајевима*; др Лука Маркешкић: *Средства духовног раста католика под турском владавином*; др Томислав Иванчић: *Облици духовних покрета у садашњој Католичкој цркви у Хрватској*.

Трећи дан реферат је саопштио др Јоже Рајхман из Марибора – *Духовни живот на словеначком тлу*. Следило је осам кореферата: бискуп др Векослав Грмич: *Утицај савремене теологије на духовни живот у нас*; др Роман Томинец: *Одјек хришћанске духовности у словеначкој уметности*; др Станко Јанежич: *Екуменска димензија словеначке духовности*; др Рафко Валенчић: *Утицај пасторалног деловања на духовну ситуацију у Цркви*; др Франце Оражем: *Духовно догађање међу словеначким верним народом*; др Франце Перко: *Утицај наше друштвене стварности на духовну ситуацију верника*; др Станко Липовшек: *Средства духовног раста у Цркви у Словенији*.²⁴

Учесници су оценили да се тема Симпозијума показала веома плодном.

„Омогућила је поближу аутоидентификацију појединих хришћанских средина на јужнословенском тлу. Тиме је открила како је велика заједничка хришћанска духовна матица и колико се на њој током историје догађало међусобних испреплитања, утицаја и различитих специфичних решења.

Стога на досадашњем истраживачком међуфакултетском екуменском путу овај симпозијум представља корак напред у смеру конкретизације екуменске проблематике, специфичне баш за ове просторе, и то како у предметима тако и у методичком смислу.

²⁴ Ekumenski simpozij u Ljubljani, AKSA, br. 39 (542), Zagreb 26. IX 1980, 4-8.

Учесници констатују да су овим Симпозијумом отворена врата за даља још детаљнија истраживања и за стрпљиве екуменске пасторалне кораке, што може значити екуменски напредак и на најширем плану црквеног живота на нашем тлу: није, наиме, реч само о екуменизму у ужем значењу, него о екуменизму – дијалогу – са свима људима добре воље, од кога зависи будућност наших народа и човечанства уопште.“

На крају учесници су закључили да се настави са оваквим скуповима, да се изабере организациони одбор за припрему идућег симпозијума који ће се одржати 1982. године у организацији Римокатоличког богословског факултета из Загреба. Организациони одбор је требао да размотри предлог Православног богословског факултета из Скопља поводом одржавања идућег екуменског симпозијума. Предложена је тема за следећи симпозијум: *Исус Христос једини Спаситељ света – проповед спасења на нашем тлу.*

У организациони одбор за припрему идућег симпозијума изабрани су испред Православног богословског факултета: др Атанасије Јевтић и др Димитрије Калезић; испред Римокатоличког богословског факултета у Загребу др Јосип Турчиновић и др Владимир Загорац; испред Римокатоличког богословског факултета у Љубљани др Франце Перко и др Станко Јанежич.²⁵

На крају симпозијума учесници су посетили духовна средишта Словеније Стичну и Плетерје.

Припреме за пети симпозијум текле су по плану. Организациони одбор се састао 23. децембра 1981. године у Загребу, где је договорено о месту, времену, трајању симпозија, о рефератима и корефератима. Договорено је да уз три факултета као посматрачи учествују и представници Богословског факултета Македонске православне цркве и Теолошког факултета „Матија Влацић Илирик“ из Загреба и Исламског факултета из Сарајева.²⁶

На седници Савета Богословског факултета у Београду 4. фебруара 1982. године др Амфилохије Радовић и др Димитрије Калезић обавестили су Савет о састанку припремног одбора за међуфакултетски екуменски симпозијум. Савет је одлучио да на овом симпозијуму реферате саопште професори нашег факултета др Стојан Гошевић и др Атанасије Јевтић а кореферате др Прибислав Симић, Марко Пантић, професор Богословије у Сремским Карловцима, др Благота Гардашевић, др Амфилохије Радовић, др Димитрије Калезић и др Иринеј Буловић.²⁷

Свети архијерејски синод је 14. септембра 1982. године одобрио да девет професора и пет студената нашег факултета учествује на Петом међуфакултетском екуменском симпозијуму у Загребу.²⁸

Пети међуфакултетски екуменски симпозијум у Загребу одржан је од 28. септембра до 1. октобра 1982. године. Учесника и гостију било је 84. Поред представника трију факултета своје представнике имали су: Богословски факултет Македонске православне цркве из Скопља, Теолошки факултет „Матија Влацић

²⁵ Исто; Др Чедомир Драшковић, Одржан IV међуфакултетски екуменски симпозијум, *Православље*, новине српске патријаршије, год. XIV, бр. 327, Београд 1980, 1-4; Исти, Одржан IV међуфакултетски екуменски симпозијум, *Весник*, Орган главног савеза удруженог православног свештенства СФР Југославије, год. XXXII, бр. 686, Београд 1980, 3-4; Записник седница Богословског факултета 1967-1981, 373-374.

²⁶ *Isus Krist jedini Spasitelj svijeta, Ekumenski zbornik*, Zagreb 1984, 175.

²⁷ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 4.

²⁸ Син. бр. 1971/ зап. 633, 14. септембар 1982; Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 16.

Илирик“ из Загреба, Библијско-теолошки институт Пентекостне цркве из Загреба, Философско-теолошки институт ДИ из Загреба, Висока богословска школа из Такова, Врхбосанска висока теолошка школа из Сарајева, Фрањевачака висока богословија из Макарске и Висока богословска школа из Ријеке. У раду симпозијума су учествовали суботички бискуп Матија Звекановић, предсеник Већа за екуменизам при БКЈ, бискуп др Векослав Грмич, др Стјепан Шмит ДИ, члан Уреда Секретаријата за јединство хришћана из Рима и провинцијал хрватских капуцина др Зденко Теншек.

После поздрава почео је радни део симпозијума. Како први референт др Стојан Гошевић због болести није дошао, његов реферат *Исус Христос једини спаситељ света у традицији Православне цркве* прочитао је др Прибислав Симић. Други реферат саопштио је Алдо Старић: *Исус Христос једини спаситељ свијета у традицији Католичке цркве*. Након овог реферата приређен је пријем у надбискупском двору у Загребу. После подне саопштили су кореферате: Маријан Смолик: *Христос одрешеник в старејши словенски црквени песми*; Бонаветура Дуда: „*Све створење заједно уздише*“; Јерко Фућак: *Сотериолошка мјеста НЗ у хрватским пријеводима Библије*; Прибислав Симић: *Доживљај спасења у православној литургији*; Иринеј Буловић: *Спасење у Христу у новијој православној аскетској традицији*. Овај кореферат је саопштио др Иринеј Буловић уместо проф. Марка Пантића из Сремских Карловаца, који због болести није дошао.

Другог радног дана 29. септембра реферате су саопштили Антон Стрле – *Језус Христус едини одрешеник света в католички теологији*; Атанасије Јевтић – *Исус Христос једини спаситељ света у православној цркви*. Кореферате су саопштили: Јурај Коларић: *Есхатолошка сотериологија у сувремених слједби*; Амфилохије Радовић: *Сусрет нововековног Запада са источњачким сотириологијама*; Векослав Грмич: *Кришћански појем одрешења ин марксизем*; Иван Ројник: *Подоба Христос одрешеника в наши катекизацији*. Увече је учеснике симпозијума примио председник Комисије Извршног већа Сабора СР Хрватске за односе с верским заједницама проф. др Иван Лалић.²⁹

Трећега дана реферате су саопштили Маријан Валковић – *Треба ли данашњем човјеку спаситељ?*; Иринеј Буловић – *Спасење и спасења*. Уследили су кореферати: Антон Штрукељ: *Ознањевање одрешења с погледом в приходност*; Благота Гардашевић: *Исус Христос јуче, данас и сутра*; Антон Бенвин: *Крист Спаситељ у хрватским молитвеницима*. Увече је за учеснике скупа приредио пријем митрополит загребачки Јован (Павловић).³⁰ Првог октобра учесници симпозијума посетили су Тршки Врх код Крапине, Лепоглаву, Вараждин, Марију Бистрицу.

На крају симпозијума је закључено да следећи међуфакултетски екуменски симпозијум организује Богословски факултет СПЦ у Београду а тема ће бити *Време Духа Светога – време Цркве*. У организациони одбор за припрему овога симпозијума изабрани су: др Атанасије Јевтић, др Димитрије Калезић (београдски факултет); др Франце Перко, др Станко Јанезич (љубљански факултет); др Маријан Ваковић и др Антон Бенвин (загребачки факултет).³¹

²⁹ V međufakultetski ekumenski simpozij u Zagrebu, AKSA, br. 39 (646), Zagreb 1. 10. 1982, 4-5; Ekumenski simpozij 1982 – korak naprijed, *Slas Koncila*, god. XXI, br. 21 (491), Zagreb 24. listppad 1982, 4.

³⁰ Архив Богословског факултета (нерегистровано).

³¹ Isus Hristos jedini Spasitelj svijeta, *Ekumenski zbornik*, Zagreb 1984, 5-190.

У оквиру припрема за шести међуфакултетски екуменски симпозијум на седници Савета Богословског факултета у Београду 24. фебруара 1984. године одлучено је да се симпозијум одржи у манастиру Студеници од 27. до 30. септембра исте године. Одеређене су теме и професори који ће учествовати на симпозијуму.³²

Декан богословског факултета др Амфилохије Радовић обратио се 30. августа 1984. године Светом архијерејском синоду за благослов да се шести међуфакултетски екуменски симпозијум одржи од 27. до 30. септембра 1984. године у манастиру Студеници. Из дописа се види да је предвиђено око 90 учесника у које су урачунати професори, студенти, званични гости, представници наших богословија и виших римокатоличких богословских школа.³³

Симпозион је одржан у манастиру Студеници у предвиђено време. Тема је одређена на петом симозијуму: *Време Духа Светога – време Цркве*. Било је око 70 учесника. По устаљеној пракси поред представника трију богословских факултета симпозијуму су присуствовали и представници Православног богословског факултета из Скопља, Философско-теолошког института Дружбе Исусове из Загреба, затим високих богословских школа из Ђакова, Макарске, Сплита и Сарајева (фрањевачка) и богословија из Београда, Призрена, Сремских Карловаца и Скопља. Присутни су били и новинари свих већих верских листова у земљи као и други гости.

На отварању симпозијума био је присутан домаћин епископ Стефан (Боца), мариборски бискуп Векослав Грмич и игуман манастира Студенице синђел Јован са монасима.

Симпозијум је отворен на Крстовдан, 27. септембара, светом архијерејском Литургијом, коју је служио еп. Стефан уз саслужење монаха манастира Студенице и професора Богословског факултета из Београда. Том приликом је еп. Стефан одржао пригодну беседу, поздравио учеснике и пожелео им успешан рад.

Сутрадан је у 11 часова симпозијум почео са радом у трпезарији Светог Саве. Учеснике је поздравио декан Богословског факултета из Београда др Амфилохије Радовић, који је прочитао и поздравио телеграм патријарха Српског Германа. Уследили су поздрави присутнима од декана загребачког богословског факултета др Бонаветуре Дуде и љубљанског богословског факултета др Франца Перка. Бонаветура Дуда је прочитао и поздравио телеграм кардинала Фрање Кухарића а Перко надбискупа Шуштара. Поздравно писмо декана Богословског факултета из Скопља митрополита Гаврила прочитао је протођакон Јован Таковски. Симпозион су поздравили и по један представник високих богословских школа, секретар Већа за екуменизам БКЈ и председник Екуменског већа Словеније.³⁴

Прво предавање из тринитарне тематике Пневматологије одржао је проф. др Томислав Шаги-Бунић на тему *Римокатоличка теологија о Светом Духу*. Друго предавање одржао је др Атанасије Јевтић на тему *Православна теологија о Светом Духу*. У кореферату уз ова предавања др Иринеј Буловић говорио је о *Пневматолошком значају и теолошком разликовању божанске суштине и енер-*

³² Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 49-50.

³³ Богословски факултет СПЦ бр. 1679, 30. август 1984.

³⁴ *Vrijeme Crkve – vrijeme Duha Svetoga, Glas Koncila*, god. XXIII, br. 21(541), Zagreb 7. listopada 1984, 6.

гије у Светој Тројици и пневматолошким последицама њиховог неразликовања.

Други тематски круг предавања и кореферата обрађивао је еклисиолошки аспект Пневматологије. Предавање на ту тему одржао је др Франце Перко под насловом *Дух Свети у Цркви*. Кореферате на ову тему поднели су: др Алдо Старић: *Свете тајне и Дух Свети*; др Димитрије Калезић: *Дух Свети као Творац и Животодавац*; др Векослав Грмич: *Институција и харизма* и др Бонаветура Дуда: *Духовни живот као живот у Духу Светом по Св. Павлу*.

У трећи тематски круг савремени аспект Пневматологије увео је др Амфилохије Радовић предавањем *Данашње време као време Духа Светога*. Кореферате уз ову тему одржали су др Франце Оражем: *Разликовање духова у савременим збивањима*; др Томислав Иванчић: *Харизматички покрети нашег времена* и др Станко Јанежич: *Свети Дух и култура*.

Уз наведене кореферате, мимо предвиђенога програма рада, прочитао је уз сагласност декана и учесника симпосиона свој кореферат др Јосип Крибл: *Дух Свети и његово деловање према мислима Николаја Берђајева*. После свих реферата и кореферата следила је жива дискусија.

Учесници шестог међуфакултетског екуменског симпосијума одлучили су да следећи симпосијум организује Богословски факултет у Љубљани у јесен 1986. године на тему *Тајна Цркве и службе у Цркви*. У организациони одбор за припрему будућег симпосијума изабрани су: др Ф. Перко и др С. Јанежич (љубљански факултет); др Ј. Турчиновић и др В. Загорац (загребачки факултет); др П. Симић и др А. Радовић (београдски факултет).³⁵

По завршетку рада симпосиона у недељу 30. септембра учесници су посетили манастир Градац, где су присуствовали светој Литургији, коју је служио еп. Стефан. На повратку за Београд посетили су манастир Жичу као и Овчарске манастире.

У оквиру припрема за седми међуфакултетски екуменски симпосијум др Франце Перко обратио се писмом Деканату Богословског факултета у Београду у коме предлаже да се после Св. Саве одржи састанак Одбора међуфакултетског симпосијума. Савет је са садржајем писма упознат на седници 25. јануара 1986. године. На истој седници на предлог декана у организациони одбор уместо др Прибислава Симића и др Амфилохија Радовића изабрани су др Атанасије Јевтић и др Иринеј Буловић.³⁶

О симпосијуму је поново било речи на седници Савета 8. априла 1986. године. Потврђено је да ће се симпосијум одржати у Словенији у времену од 23. до 26. септембра 1986. године и да остаје тема предложена на последњем симпосијуму. На седници су одређени професори који ће припремити реферате и кореферате.³⁷

Седми међуфакултетски екуменски симпосијум одржан је у предвиђено време у цистерциском самостану у Стични (Словенија). На симпосијуму је било око 80 учесника. Уз представнике трију факултета, гости су били представници Теолошког факултета Матија Влачић Илирик из Загеба; Исламског теолошког факултета из Сарајева; православних богословија из Београда, Призрена и мана-

³⁵ Саопштење о раду VI међуфакултетског симпосиона, *Богословље*, год. XXX (XLIV), св. 1 и 2, Београд 1986, 99-112.

³⁶ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 195.

³⁷ Исто, 102.

стира Крке код Книна; Философско-теолошког института Дружбе Исусове из Загреба; високих римокатоличких богословских школа из Сплита, Ријеке и Сарајева. На овом симпозијуму нису учествовали представници Богословског факултета из Скопља.

Симпозијум је отворио декан богословског факултета у Љубљани-Марибору проф. др Рафко Валенчић. Присутне је поздравио љубљански надбискуп др Алојзиј Шуштар, опат самостана у Стични др Антон Надрах; проф. Миха Главан у име републичке комисије за односе са верским заједницама; декан Православног богословског факултета проф. др Иринеј Буловић; декан Римокатоличког богословског факултета у Загребу др Бонаветура Дуда и председник Екуменског савета Словеније Јоже Васењак. Поздравне телеграме упутили су: суботички бискуп Матиша Звекановић, председник Екуменског већа бискупске конференције Југославије; бањалучки бискуп Алфред Пихлер, члан мешовите комисије за дијалог Римокатоличке и Православне цркве; надбискуп београдски др Алојзиј Турк; надбискуп ријечко-сењски Јосип Павлишић. У току рада симпозијум су посетили помоћни мариборски бискуп др Јоже Смеј и љубљански Јоже Квас.

Од професора Богословског факултета СПЦ из Београда на овом симпозијуму одржали су први дан предавања: др Атанасије Јевтић на тему *Библијско и ранохришћанско поимање Цркве*, а кореферате су саопштили: др Иринеј Буловић: *Мисионарски и есхатолошки видик Цркве* и еп. банатски А. Радовић: *Питање апостолског наслеђа*. Други дан реферат је саопштио др Димитрије Калезић на тему *Православно поимање тајне Цркве и службе у њој*, а кореферате магистар Радован Биговић: *Службе у Цркви и тајна Евхаристије* и Предраг Самарцић: *Саборност служби у Цркви*.

Од римокатоличких професора реферате су саопштили: др Мато Зовкић, професор теологије из Сарајева, на тему *Католичко гледање на службење и установе у отајству Цркве*, а кореферат др Томислав Иванчић, Загреб: *Отајство спаса и отајство Цркве*. Др Бонаветура Дуда, Загреб, реферат: *Еклесија – Кинонија*; кореферат др Јерко Фућак, Загреб: *Лаичке службе у Цркви*. Богословски факултет у Љубљани учествовао је на симпозијуму с два реферата и три кореферата: др Франце Перко: *Схема згодовинског развоја римског примата*; евангелистички пастор Лудвик Јошар (Бодонци): *Скривеност Цркве и службе у црквених скупности ки со из шле из Реформације*; др Станко Ојник: *Теолошке основе црквених служб в новом Законику црквенога права*; др Станко Јанежич: *Проблематика црквених служб в екуменском дијалогу*; др Антон Стрес: *Марксистично и кришћанско упојмовање скупности*.

Учесници су се договорили да следећи симпозијум организује Римокатолички богословски факултет из Загреба на тему *Света Евхаристија*. У организациони одбор из Београда изабрани су: др Иринеј Буловић и магистар Радован Биговић; из Љубљане: др Станко Јанежич и др Антон Струкељ, алтернативно др Франце Перко; из Загреба: др Јосип Турчиновић и др Владимир Загорац.³⁸

Припреме за одржавање осмог међуфакултетског екуменског симпозијума текле су према плану. На седници Савета Богословског факултета СПЦ у Београ-

³⁸ Саопћење о раду VII међуфакултетског екуменског симпозија у Стични, АКСА, бр. 39 (854), Загреб 3. 10. 1986, 1-6; Одржан седми међуфакултетски екуменски симпозијум у Стични, *Вестник*, Орган савеза удруженог православног свештенства Југославије, год. XXXVIII, бр. 758, Београд 1986, 3.

ду 8. децембра 1987. године декан је обавестио Савет да је одржан састанак организационог Одбора за припреме симпозијума. Одбор је предложио да се симпозијум одржи од 13. до 16. септембра 1988. године у Ђакову са општом темом која је предложена на последњем симпозијуму. Списак тема и кореферата биће накнадно утврђен и на време достављен професорима на увид.³⁹

О осмом међуфакултетском екуменском симпозијуму било је поново речи на седници Савета 5. септембра 1988. године. На седници декан је предложио да на симпозијуму поред професора узму учешће и асистенти и два до три студента. Савет је прихватио предлог.⁴⁰

Извршавајући одлуку Савета Деканат је затражио одобрење Светог архијерејског синода да десет студената може узети учешћа у раду осмог међуфакултетског екуменског симпозијума. Свети архијерејски синод је на седници 7. септембра 1988. године одобрио молбу Деканата Богословског факултета.⁴¹

Осми међуфакултетски екуменски симпозијум одржан је у предвиђено време у просторијама Високе богословске школе у Ђакову, афилираној загребачком Богословском факултету. Домаћин је био бискуп ђаковачки и сремски Ћирил Кос. Исте богословске школе су изаслале своје представнике као и на претходним симпозијумима, осим представника Богословског факултета Македонске православне цркве из Скопља, који су се извинили за недолазак. Седницама је сваког дана присуствовало око 80 а повремено и до 120 особа.

Симпозијум је почео кратким богослужењем 13. а завршен је 15. септембра око 18 часова. На отварању учеснике је поздравио домаћин бискуп Ћирил Кос, који је прочитао и поздравио телеграм папе Јована Павла II. Потом су учеснике поздравили тројица декана: др Целестин Томић (Загреб); др Рафко Валенчич (Љубљана) и др Прибислав Симић (Београд). На отварању су били гости учесници: надбискуп београдски др Франце Перко; еп. банатски др Амфилохије Радовић; цистерцитски опат др Антон Надрах из Стичне, домаћин прошлог симпозијума; др Ратко Периф, ректор Папинског хрватског завода Св. Јеронима у Риму; др Стјепан Шмидт, родом из ђаковачке бискупије, члан Секретаријата за јединство хришћана у Риму; протојереј Јован Николић, архијерејски заменик у Загребу; Јоже Весењак, председник Словенског екуменског савета. Преподневном раду придружио се еп. сремски Василије (Вадић).

На симпозијуму су своја предавања и кореферате саопштили: еп. банатски Амфилохије Радовић, Београд: *Евхаристија у вери и животу Цркве*; Цистерцитски опат из Стичне др Антон Надрах, Љубљана: *О вери и животу Католичке цркве на Западу*; др Антон Штрукељ, Љубљана: *Евхаристија као жртва*; др Алојз Пирнат, Љубљана: *Евхаристија као гозба*; др Атанасије Јевтић, Београд: *Евхаристија као духовни догађај*; др Владета Јеротић, Београд: *Однос Евхаристије и других сакрамената, особито свете тајне исповести*; др Ратко Периф, Загреб: *Евхаристија у досадашњем екуменском дијалогу*; др Стојан Гошевић, Београд: *Евхаристиска интеркомунија*; др Станко Јанежич, Љубљана-Марибор: *Евхаристиска интеркомунија са становницима Католичке цркве*; др Драго Оцвирк, Љубљана-Марибор: *Евхаристија и Евангелизација*; др Маријан Валкович, Загреб:

³⁹ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 151.

⁴⁰ Исто, 168.

⁴¹ Син. бр. 2363/ зап. 773, 7. септембар 1988.

Социјално значење *Евхаристије*; др Прибислав Симић, Београд: *Литургија св. Петра*; др Владимир Загорац, Загреб: *Екуменски значај Литургије II ватиканског сабора*; Предраг Миодраг, Београд: *О евхаристијском посту и потреби редовног причешћивања*; др Станко Липовшек, Љубљана-Марибор: *О обликовању литургијских обреда и инкултурацији*; др Бонаветура Дуда, Загреб: *О евхаристичности целокупног хришћанског живота*; асистент Радован Биговић, Београд: *Кретања у савременој православној теологији*; др Алдо Старић, Загреб: *Кретања у савременој католичкој теологији*; др Димитрије Калезић, Београд: *Евхаристијски карактер хришћанске теологије уопште*; др Добривоје Мидић, Београд: *Евхаристијска еклезиологија*; др Томислав Шаги-Бунић, Загреб: *Евхаристија заједница светих*. Након предавања развила се жива дискусија.

На почетку другог радног дана учесници су упутили телеграм папи Јовану Павлу II поводом скоре десетогодишњице избора за папу; патријарху Српском Герману поводом тридесетогодишњице архипастирске службе; кардиналу Фрањи Кухарићу, надбискупу загребачком, председнику БКЈ и Великом канцелару Католичког богословског факултета у Загребу; Алојзију Шуштару, надбискупу љубљанском, и Јосипу Павлишићу, надбискупу ријечно-сењском.

Учесници осмог међуфакултетског екуменског симпозијума у Ђакову су поново истакли да су овакви сусрети вишеструко корисни, штавише неопходни и благодатни за боље међусобно упознавање, уважавање, споразумевање и истинито зближавање у Христу.

У Ђакову је договорено да девети међуфакултетски екуменски симпозијум организује Богословски факултет СПЦ из Београда на тему *Света тајна крштења*. За припрему симпозијума изабрана је комисија у саставу: др Иринеј Буловић и др Димитрије Калезић (Београд); др Станко Јанезич, др Антон Штрукељ и др Богдан Доленц (Љубљана); др Јосип Турчиновић и др Владимир Загорац (Загреб).⁴²

Последњи међуфакултетски екуменски симпозијум одржан је од 23. до 25. септембра 1990. године у манастирима Каони (шабачко-ваљевска епархија) и Врдник и Хопово (Фрушка Гора). Учествовало је око педесетак представника православних училишта из Београда и Призрена и Римокатоличког богословског факултета из Љубљане и Марибора. Представници Римокатоличког богословског факултета из Загреба отказали су учешће због саопштења за јавност са конференције српских православних епископа и свештеника у Пакрацу. У саопштењу је констатован тежак положај Српске православне цркве и српског народа у Хрватској. Епископи сматрају данашњи државни апарат Хрватске, а самим тим и њену владу, за главног виновника насталог стања. Истовремено је констатовано „да одговорна тијела и лица Римокатоличке Цркве у Хрватској, уз ријетке изузетке, подржавају хадезеовски курс према Православној Цркви и српском народу у Хрватској, при чему у усталоидном и нехришћанском харангирању предњачи загребачки Глас Концила.“⁴³

Римокатолички богословски факултет из Загреба телеграмом је замолио Православни богословски факултет у Београду да се одгоди одржавање деветог међуфакултетског екуменског симпозијума за следећу годину. Телеграм су потписали декан Ђурић и продекан Дуда. У телеграму се каже:

⁴² Екуменски међуфакултетски сусрети вишеструко корисни, АКСА, бр. 38 (957), Загреб 23. 9. 1988, 1-4.

⁴³ Саопћење за јавност епископа и свеštenика СПЦ, АКСА, бр. 38 (1061), Загреб 21. 9. 1990, 4-5.

„Бојећи се да би одржавање IX међуфакултетског екуменског симпозија у новонасталој ситуацији након саопштења за јавност са конференције српских православних епископа и свештеника у Пакрацу 13. септембра о. г. светој ствари екуменизма више шкодило него користило – молимо да се одржавање Симпозија одложи на неки термин у слиједећој години. Стога са жалошћу препоручујемо да наш факултет у овом часу не може у симпозијуму сада учествовати. Надамо се да ћемо заједничким настојањем постићи боље увјете за миран дијалог о предвиђеној теми о Крштењу, тој кључној темици наше заједничке вјере у Бога Оца и Сина и Духа Светога.“⁴⁴

На телеграм је одговорио 22. септембра 1990. године декан Богословског факултета у Београду проф. др Атанасије Јевтић. У одговору стоји:

„Изнађени вашим ставом у телеграму да би одржавање IX међуфакултетског екуменског симпозија у новонасталој ситуацији светој ствари екуменизма више шкодило него користило, извештавамо Вас да ће Симпосион отпочети у заказано време у недељу 23. септембра у манастиру Каони. Не видимо довољно разлога за његово одлагање, осим можда поистовећивања са политиком која и изазива новонасталу ситуацију. Када су нас комунисти и једне и друге прогонили зато што смо крштени, ипак смо се састајали и хришћански разговарали. Зар сада немамо снаге и љубави и трпљења крста да и ову ситуацију надилазимо, макар сусретом и разговором о Крштењу. Или нам је хришћански екуменизам тако слабашан као ‘тело и крв који Царства Божјег не могу наследити.’“⁴⁵

Сипосион је одржан у заказано време без представника Римокатоличког богословског факултета из Загреба. Прво предавање у манастиру Каони одржао је проф. др Прибислав Симић из Београда на тему *Литургијски чин крштења у древној Цркви*. Уследили су кореферати: др Јоже Весењак, Марибор: *Данашња пасторална питања крштења у Римокатоличкој Цркви*; еп. Амфилохије Радовић, Београд: *Савремена питања крштења у Православној Цркви*; др Драго Оцвирк, Љубљана: *Крштење и кришћанска мисија*; др Добривоје Мидић, Београд: *Крштење и Евхаристија*.

Други дан рад је настављен у манастиру Врднику. Прво предавање је одржао др Цирил Сорч, Љубљана: *Крштење као препорођење*, а кореферате: др Винко Шкафар, Љубљана *Крштење и хришћански живот*; др Иринеј Буловић: *Канонски аспекти крштења*; др Владан Перишић: *Крштење и разни облици иницијације*.

Трећи дан гостопримство учесницима указао је манастир Хопово. Прво предавање одржао је др Атанасије Јевтић, Београд: *Библијско-светоотачка мистагогија крштења*, а кореферате: др Богдан Доленц, Љубљана: *Крштење народа*; др Петер Кузмич, Осјек: *Савремени проблеми крштења*.⁴⁶

После овог симпсијума наступио је грађански рат у бившој Југославији. Након распада Југославије екуменски симпозијуми нису обновљени.

⁴⁴ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 253; Molba da se odgodi održavanje ekumenskog simpozija, AKSA, br. 38 (1061), Zagreb 21. 9. 1990, 5.

⁴⁵ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 253; Održan deveti međufakultetski ekumenski simpozij u manastiru Kaoni, Zagreb nije mogao sudjelovati, *Glas Koncila*, god. XXIX, br. 41 (852), Zagreb 14. listopada 1990, 8.

⁴⁶ Књига записника професора Богословског факултета од 1982-1991, 242; IX međufakultetski ekumenski simpozij u manastirima Kaona i Hopovo, AKSA, br. 37 (1060), Zagreb 14. 9. 1990, 1.